

UiO **Kulturhistorisk museum**

Pilotprosjekt Missingen

Birgit Maixner, forsker

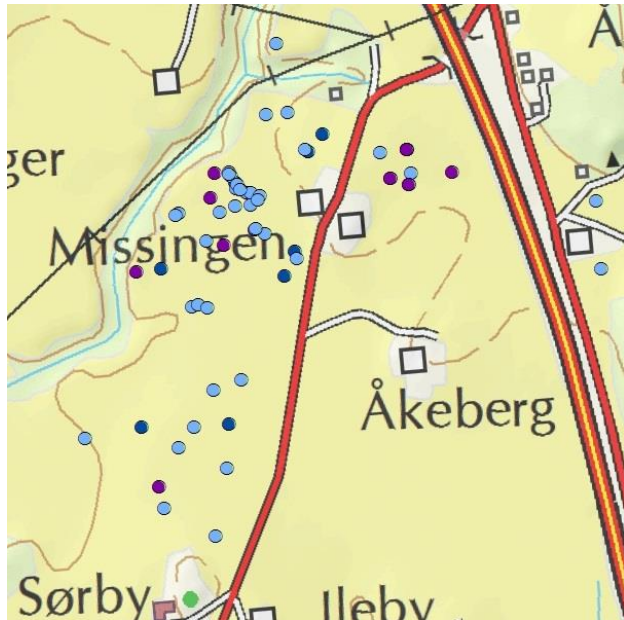

UiO : Kulturhistorisk museum

I 2003 og 2004 undersøkte KHM en storgård fra romertiden med et monumentalt, 61 m langt hallelignende langhus ved Missingen, Råde kommune, Østfold. Det ble ikke gjort noen statusindiserende funn på storgården, som ble fraflyttet ved inngangen til folkevandringstiden, og de naturvitenskapelige analysene pekte på en tradisjonell jordbruksdrift.

Lokalitet 5, Missingen, Råde k., Østfold

2003-2012:

- > 60 metallsøkerfunn, gjort av private metall-søkere

Særtrekk:

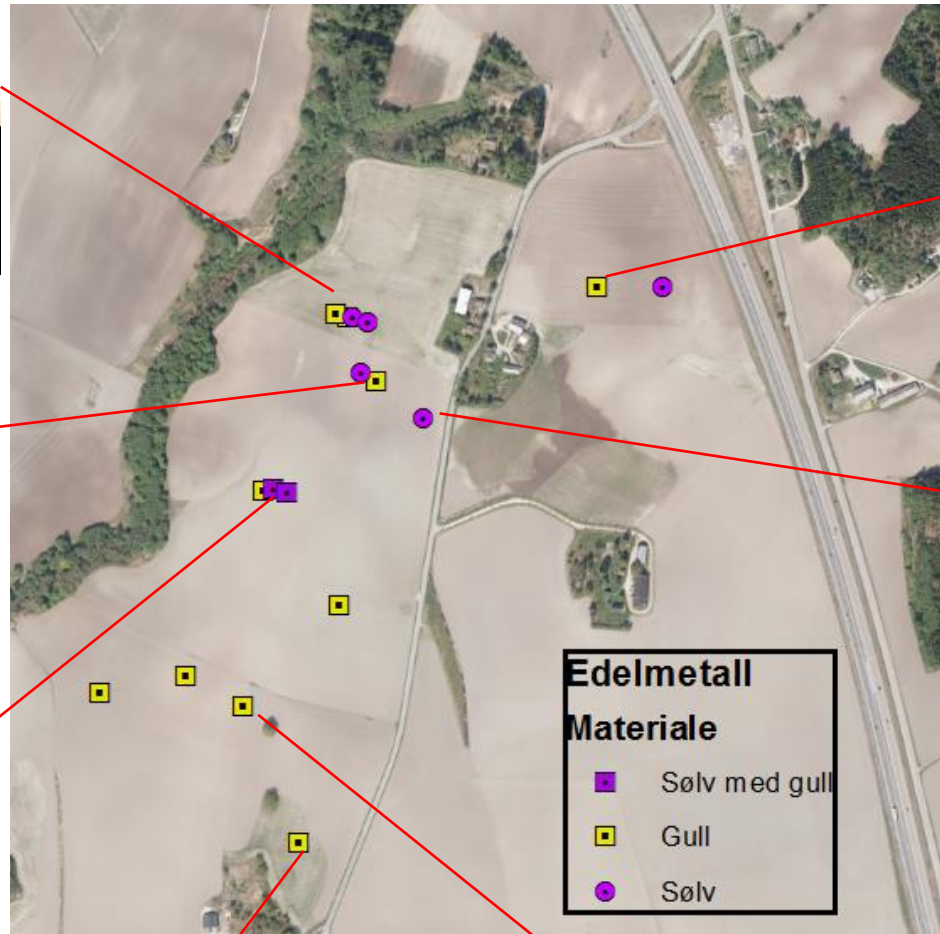
I. Kontinuerlig funnspektrum fra eldre romer-tid til middelalder

UiO : Kulturhistorisk museum

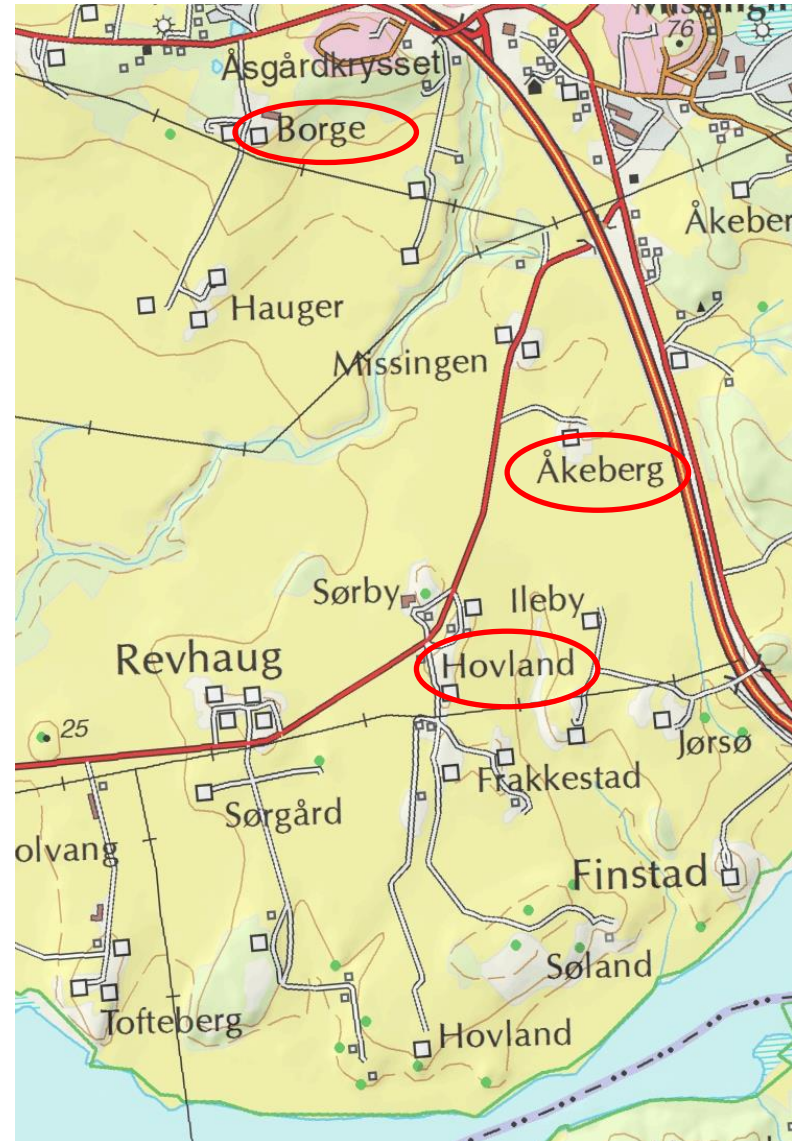
II. Rikdom på edelmetall

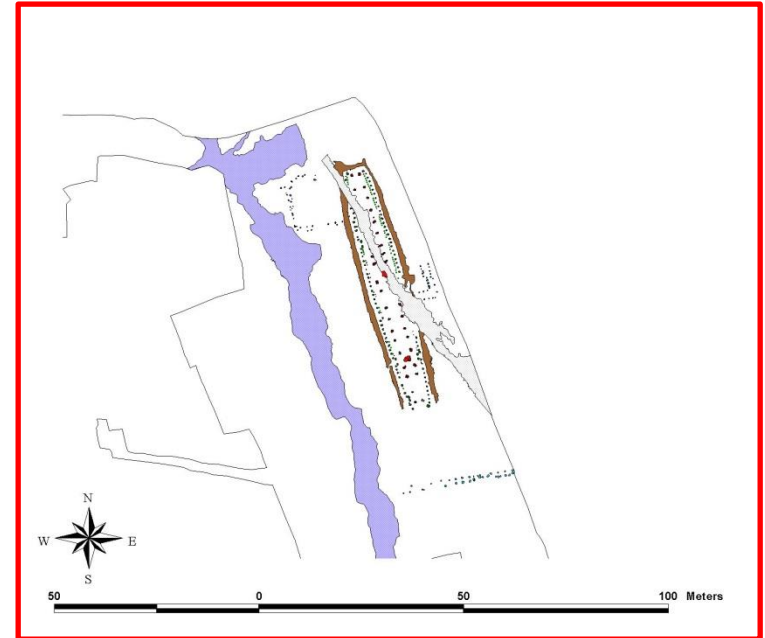
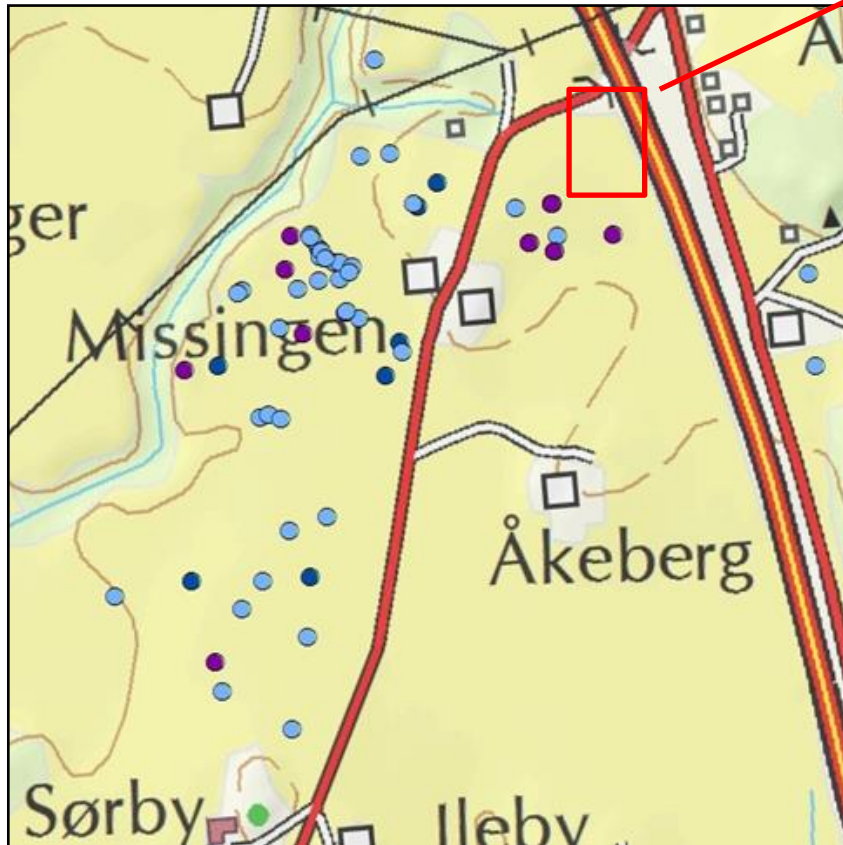
Kvarts/bergkristall

III. Stedsnavn

- Åkeberg: «Akrabergh» (DN 1330, Raade)
- Hovland: «Hoffland» 1593
- Borge: «Borge» 1578

IV. Nærheten til den tidligere utgravde storgården

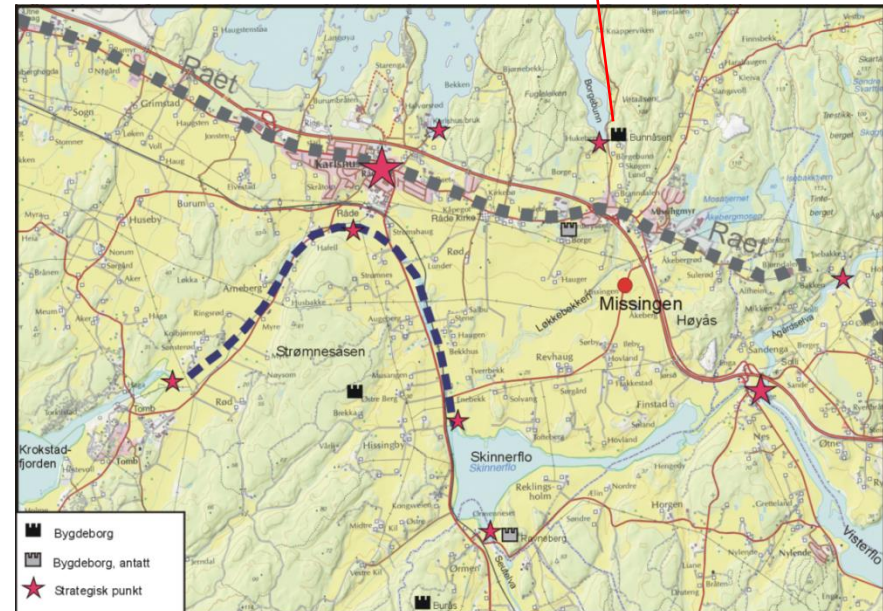

Tolkning

- Eldre jernalders storgård med tilknyttet verkstedsareal, som ble opprettet etter sørskandinavisk forebilde.
- Finsmievirksomhet påvist, bearbeiding av bergkristall og bronsestøbning antatt.
- Gården ble fraflyttet ved inngangen til folkevandringstiden, men rike funn peker på at området bevarte sin særstilling inn i vikingtiden.
- Motivasjonen for anleggelsen av en storgård på dette stedet ser ut til å ha vært muligheten til å kontrollere både den landgående trafikken på Raet og den vanngående trafikken langs Glommas nordlige løp og over Vansjøen.

Bunnåsen bygdeborg

Pilotprosjekt Missingen

Et samarbeid mellom:

UiO : Kulturhistorisk museum

&

Østfold
FYLKESKOMMUNE

Prosjektleder: Birgit Maixner

Deltagende foreninger/klubber:

Familie
Lippert

Mål: Etablere et samarbeid mellom Kulturhistorisk museum, Østfold fylkeskommune, metallsøkere/amatørarkeologer og grunneiere rundt et langsiktig forskningsprosjekt i Råde kommune, Østfold.

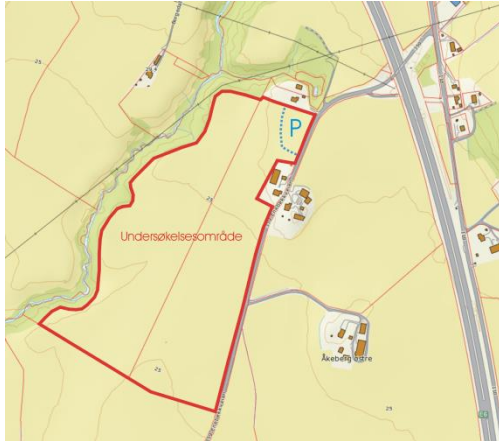
UiO : Kulturhistorisk museum

Del 1: «Sosialt søk»

Deltakere:

- 4 inviterte metallsøkerforeninger/klubber á 10 deltakere hver
- Én lokal familie á 4 metallsøkere
- Én deltaker for tradisjonell overflaterekognosering (åkervandring) med vekt på kvarts/bergkristall
- 5 deltakere fra Østfold fylkeskommune
- 4 deltakere fra KHM

Mål: Å bygge opp et langsiktig samarbeid med metallsøkere fra regionen på tvers av foreningsgrenser.

Formidlingstiltak:

- Poster oppsatt ved veien
- Orienteringsbrev til Råde Historielag og
- utstrakt nabovarsel med invitasjon til å komme innom for en titt, i kopi til Råde kommune
- Moss Avis (avisinnlegg)
- NRK Østfold (TV- og nettavisinnlegg)

http://www.nrk.no/ostfold/pa-riktejakt-i-missingen-i-rade-1.11651761

På riktejakt i Missingen i Råde

Fant mer enn 1000 år gammelt smykke

– Gir et fantastisk innblikk i bosetningshistorien.

Publisert 05.04.2014, kl. 18:41 | Oppdatert 08.04.2014, kl. 16:21

Lørdag var rundt 40 personer i aksjon med metalløkere på Missingen i Råde, på jakt etter spennende skatter fra en avunnen tid.

I området, som ligger et par hundre meter vest for E6, er det tidligere funnet mange gjenstander som gull, smykker og en romersk mynt.

Det var Kulturhistorisk museum som hadde invitert til skattejakt i samarbeid med Fylkeskonservatoren i Østfold fylkeskommune.

SE VIDEO: På jakt i Råde

Ifølge Kulturhistorisk museum er det tydelig at folkevandringstiden og vikingtiden er tydelig representert i materialet.

FOTO: KULTURHISTORISK MUSEUM

AV

Journalist Lotte Olsen

Journalist Nina Marie Askim

FAKTA

Sjekkliste for metallsøk

- Sjekk med Kulturminnesøk (<http://www.kulturminnesok.no>) før du går i gang.
- Husk at kulturminnedatabasen har flere mangler og kartavmerkinger er omtrentlige.
- Kontakt grunneier og få tillatelse før du søker i leter.
- Hold en avstand på 50 meter til nærmeste kulturminne. Dette gjelder om kulturminnet er registrert fra før eller om du selv påviser et funnsted gjennom et nytt funn.
- Avklar med Fylkeskonservatoren om du kan søke nærmere enn 50 m fra funnstedet.
- Kartfest funnstedet med GPS (kartdatum UTM 32N/33 N) eller ved å måle til fastpunkter i terrenget.
- Fyll ut KHs funnskjema.

Metallsøk ved Missingen

I 2003 og 2004 undersøkte Kulturhistorisk museum i forbindelse med breddeutvidelsen av E6 en storgård fra romertiden med et 61 m langt halleliggende langhus ved Missingen, Råde kommune. Det ble ikke gjort noen statusindikerende funn på storgården, og de naturvitenskapelige analysene pekte på en tradisjonell jordbruksdrift.

I de siste ti årene kom det innfor tid mer enn 60 metallsøkerfunn fra Åkeberg i den umiddelbare omgivelsen til Missingen. Funnene sprer seg over fire områder, hvorav ett fremtrer som et håndverksområde med spesialisert håndverk, som var i kontinuerlig bruk fra eldre romertid til middelalder.

Ut fra analysen av metallsøkerfunnene i kombinasjon med stedsnavn og tidligere i området registrerte kulturminner tokes kompleks ved Missingen som en eldre jernalders storgård med tilknyttet verkstedsareal. Gården ble flyttet ved inngangen til folkevandringstiden, men ikke funn peker på at området bevarte sin særstilling inn i vikingtiden. Motivasjonen for anleggelsen av en storgård på dette stedet ser ut til å ha vært muligheten for å kontrollere både den landgående trafikken på Raet og den vandringsveien langs Glomma nordlige løp og over Vansjøen.

Den organiserte arkeologiske undersøkelsen du ser, foregår ved søk med metaldetektor i pleyelaget på det antatte håndverksområdet øst for Løkkebekken. Målet med undersøkelsen er å få et bedre empirisk grunnlag for å kunne vurdere plassens funksjon og betydning både i et lokalt og europeisk perspektiv.

Over 40 metallsøkere og amatørarkeologer, derav mange lokale, deltar i undersøkelsen, som foregår i regi av Kulturhistorisk Museum og Østfold fylkeskommune.

Området er fredet av Riksantikvaren, og det er ikke lov å metallsøke der på egen hånd

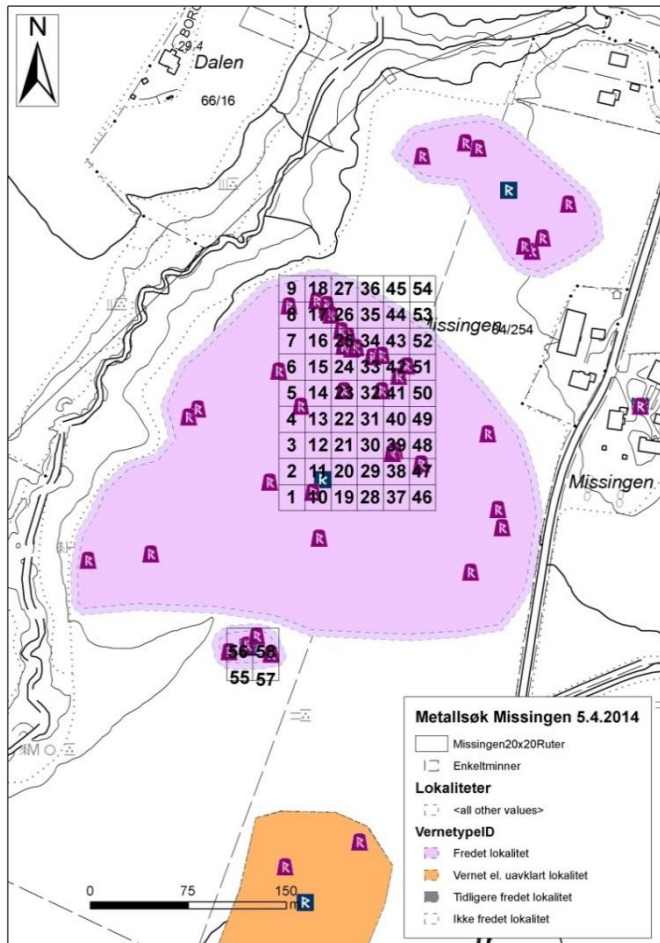
Prosjektleder: Birgit Maixner, Kulturhistorisk museum, birgit.maixner@khm.uio.no

Undersøkelsen foregår i samarbeid med:

Organisering del 2:

- 2 tematiske innfallsvinkler
- 2 felt med ruter 20 x 20 m, ansvar for definerte ruter tildelt enkelte metallsøkere i forveien
- Frisøk utenfor rutenettene
- Oppfordring til å ta opp søkespor

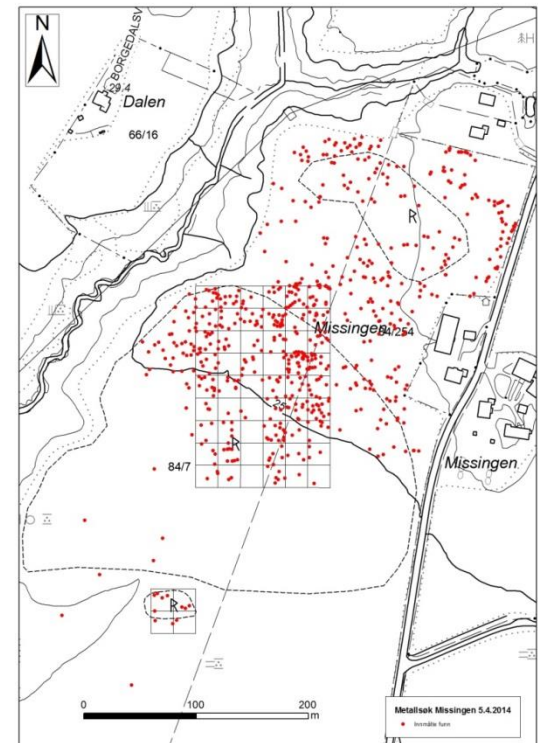

Organisering del 1:

- Ikke-diskriminering av jern (antatt håndverksareal)
- Merking av alle funn, også etterreformatorske bortsett fra tydelig moderne skrott
- Innmåling gjennom arkeologer fra KHM

Konsekvenser:

Del 2: Modellforsøk «Frivillig arkeologisk tillitsmann»

Prøvekjøring av en modell der en (lokal) metallsøker («frivillig arkeologisk tillitsmann») i forbindelse med et forskningsprosjekt får lov

- til å metallsøke i dyrket mark over et utvalgt automatisk fredete kulturminne
- i en definert tidsperiode og
- under avtalte kondisjoner,

når representanter fra KHM/fylkeskommunen ikke er permanent til stede. Forutsatt at grunneieren er varslet og meldingen om granskingen er sendt til Riksantikvaren.

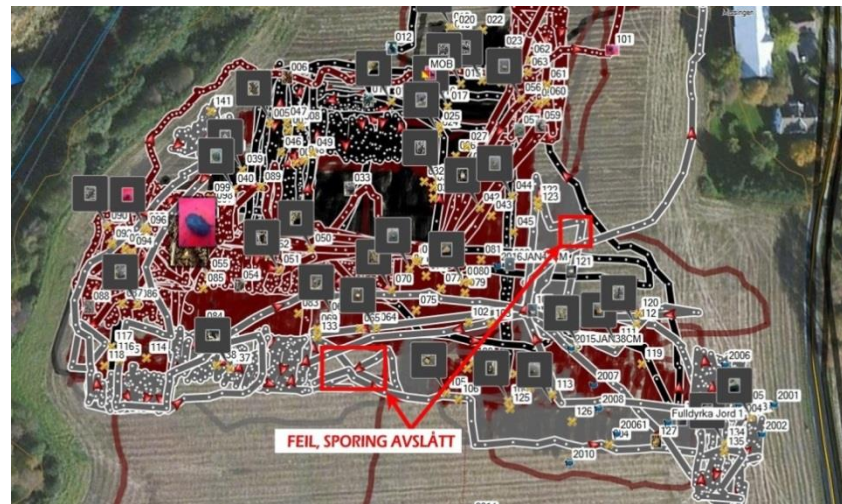
UiO : Kulturhistorisk museum

Invitert til modellforsøk:

- «Frivillig arkeologisk tillitsmann»: Hugo Falck, Moss
- Periode: 12.-21. april 2014
- KulturminneIDer: 139135 og 139124

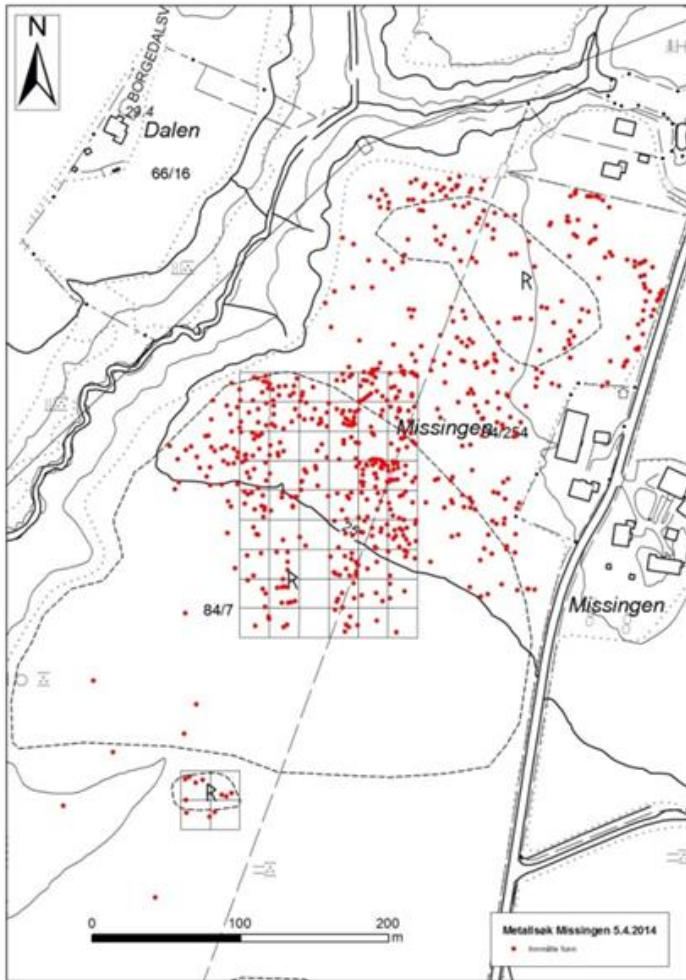
Kondisjoner/resultater:

- Grundig og systematisk avsøkning av ca. 33 mål, innmåling med håndholdt GPS
- Jevn oppfølging i felt, via telefon og epost
- Daglige rapporter med observasjoner, søkespor og bilder av de viktigste funn

UiO : Kulturhistorisk museum

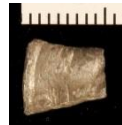
Resultater:

> 900 funn, flere hundre derav spiker, knapper, muskettkuler, moderne mynt og ubestemmelige fragmenter av jern- og kobberlegeringer.

UiO : Kulturhistorisk museum

Kronologisk spektrum

Håndverksindikasjoner – Barrer og råmateriale

barre, gull (7,59 g)

barre, sølv (?)

barrer, kobberleg.

barre, blyleg.

barre, jern,
med hempe

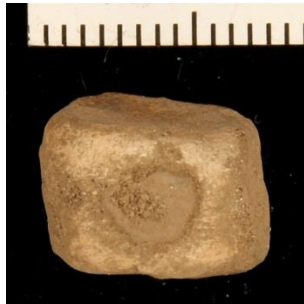
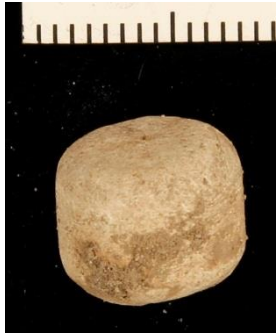
glassmasse, grønn

glassmasse, hvit

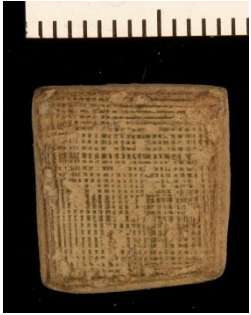

Håndverksindikasjoner – Vektlodd

Håndverksindikasjoner – Verktøy 1

patrise, kobberleg.

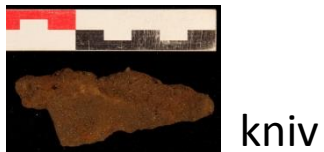

støpeform,
blyleg.

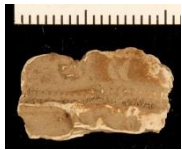
støpemodeller,
bly

Håndverksindikasjoner – Verktøy 2

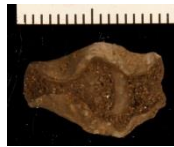

Håndverksindikasjoner – Produksjonsavfall

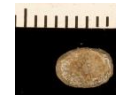
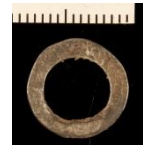
blyleg.

kobberleg.

sølv

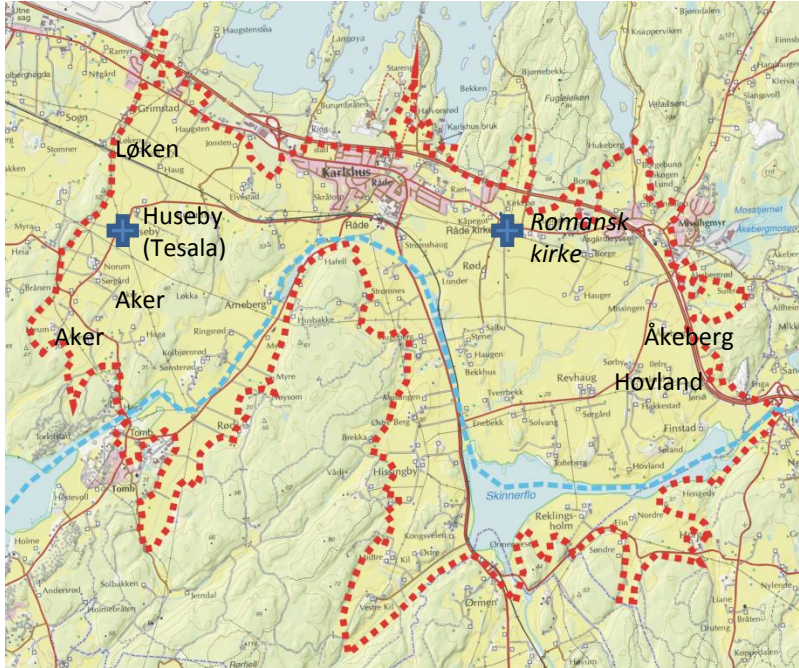

jernslag

UiO : Kulturhistorisk museum

Planer

Forskningsprosjekt: *Sentralitet og bosetning ved Glommamunningens nordlige løp under jernalderen og middelalderen.*

UiO : Kulturhistorisk museum

Mål:

- Akkvirere målrettet arkeologiske data i form av løsfunn fra pløyselaget slik at de kan utnyttes for en forvaltningsbasert forskning (forvaltningsorganer inntar en *aktiv, styrende* istedenfor en *passiv, mottakende* rolle)
- Kanalisere og organisere de allerede pågående aktivitetene av organiserte og uorganiserte metallsøkere
- Styrke samarbeidet mellom KHM, Riksantikvaren/fylkeskommunen og metallsøkere
- Bygge opp lokale metallsøkergrupper, knyttet til KHM og fylkeskommunen, som blir godt kjent med området og lokalhistorien, og som føler identitet og ansvar samtidig som de mottar anerkjennelse og respekt for sitt arbeid.

Utfordring:

Frigi/søke om ressurser til å forvalte de ved målrettet metallsøk fremkommende løse kulturminner:

- innlegging i kulturminnedatabasen Askeladden
- katalogisering og magasinerings
- konservering

Pilotprosjekt Missingen ble muliggjort gjennom forskningsmidler fra

- KHM's forskningsråd v/leder Dagfinn Skre
- KHM, Arkeologisk Seksjon v/leder Mads Ravn

Takk til:

- Samarbeidspartneren vår, Østfold fylkeskommune
- Grunneierne Are Holm og Tarald Amundsrud, Råde
- Amatør-Arkeologisk Kontor i Østfold
- Rygene Detektorklubb
- Norges Metallsøkerforening
- Mjøsen Metallsøkerforening
- Østfold Detektorklubb
- Familie Lippert, Råde
- Steinar Kristensen, Magne Samdal, Jes Martens, Mads Ravn, Jan Henning Larsen, Ingrid Landmark, Espen Uleberg, KHM

Særlig takk til:

Hugo Falck, Rygene Detektorklubb

Takk for oppmerksomheten!